מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- להכיר שתי דרכים לבניית שמות בעברית: שורש+משקל ובסיס+צורן
- לזהות משקלים נפוצים ואת המשמעות הקבועה שלהם
- לתרגל זיהוי שורש, בסיס וצורן במילים נתונות

גרסת עולים חדשים – מילון מילים בראש הדף, משפטים קצרים ושפה פשוטה. אפשר לאפשר מילון אישי ועבודה בזוגות.

חלק א' – הבנת המשקלים

1. א – בעל מקצוע
2. א – מִקְטָל
3. א – תכונה מוחלשת, כמו 'קצת ירוק'
4. א – מקום
5. א – סֵפֶר + יה

חלק ב' – נכון או לא נכון

1. נכון – השורש נ־ג־ר שובץ במשקל קַטָל
2. לא נכון – מַקְטֵל מציין כלי, כמו מזלג ומפתח
3. נכון – ות הוא צורן של שם מופשט
4. לא נכון – מילים במשקל זה הן שמות של מחלות, כמו שפעת ודלקת
5. נכון – כך נוצרות מילים כמו ספרן ועיתונאי

חלק ג' – השלמת מילים

1. מספר
2. ג־ר־ש
3. ון
4. תַּקְטִיל
5. סירוק

חלק ד' – התאמה – מילה למשמעות

- 1 – ד (בעל מקצוע)
- 2 – ג (מקום)
- 3 – א (כלי)
- 4 – ה (מחלה)
- 5 – ב (תכונה מוחלשת – קצת)

חלק ה' – הסבר בקצרה

1. בשורש ומשקל שמים שלוש אותיות בתבנית קבועה; בבסיס וצורן לוקחים מילה שלמה ומוסיפים לה סיומת
2. למשל: חַיָט, רַצָף – כל תשובה הגיונית שמתאימה למשקל ולמשמעות מתקבלת
3. תשובה חופשית הכוללת שם משקל נכון, משמעות מדויקת ודוגמה מתאימה

חלק ו' – כתיבה יצירתית

1. יש לבדוק שימוש נכון בלפחות שלושה שמות מקצוע במשקל קַטָל, ושהפסקה קוהרנטית

כרטיס יציאה – מה לחפש

- דוגמה נכונה עם זיהוי שורש מדויק
- דוגמה נכונה עם זיהוי בסיס וצורן מדויקים
- הסבר שמבחין בין תבנית קבועה לבין תוספת לבסיס קיים

טיפים להפעלה:

- אפשר לפתוח בכתיבת כמה מילים מהטבלה על הלוח ולבקש מהתלמידים לנחש את המשקל לפי הדוגמאות
- כדאי להדגיש שבמשקל האותיות ק־ט־ל הן רק סימון למקום אותיות השורש, ולא חלק מהמשמעות
- בחלק הפתוח מומלץ לאפשר עבודה בזוגות ולשתף כמה דוגמאות בכיתה

דף תרגול: תצורת השם – שורש ומשקל, בסיס וצורן

דף התלמיד/ה עולים חדשים

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

יש שתי דרכים לבנות מילה חדשה בעברית. דרך אחת: לוקחים שלוש אותיות (שורש) ושמים אותן בתבנית קבועה (משקל). דרך שנייה: לוקחים מילה שלמה ומוסיפים לה סיומת.

📖 מילון קטן:

שורש	שלוש אותיות שחוזרות במילים מאותה משפחה, כמו נ־ג־ר
משקל	תבנית קבועה שבה שמים את אותיות השורש, כמו קָטָל
בסיס	מילה שלמה שממנה בונים מילה חדשה
צורן	סיומת שמוסיפים לבסיס, כמו ות, ון, יה
שם מופשט	שם שמתאר רעיון ולא דבר מוחשי, כמו ילדות
הקטנה	צורה שמראה שהדבר קטן, כמו ספרון – ספר קטן
בעל מקצוע	שם שמתאר אדם שעובד במקצוע מסוים
שם פעולה	שם שמתאר פעולה שנעשית, כמו כתיבה

1 חלק א' – הבנת המשקלים

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מה מציין המשקל קַטָל?

א) בעל מקצוע ב) מקום ג) כלי ד) מחלה

2. באיזה משקל בנויה המילה מטבח?

א) מִקְטָל ב) מַקְטֵל ג) קָטָל ד) תַּקְטִיל

3. מה מציין המשקל קטלטל?

א) תכונה מוחלשת, כמו 'קצת ירוק' ב) בעל מקצוע ג) מקום ד) כלי

4. מה מציין הצורן יה?

א) מקום ב) הקטנה ג) שם תואר ד) מחלה

5. איך נוצרה המילה ספרייה?

א) סֵפֶר + יה ב) סֵפֶר + אי ג) סֵפֶר + ות ד) סֵפֶר + ן

2 חלק ב' – נכון או לא נכון

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	נַגָּר הוא שם שנוצר בשיטת שורש ומשקל	☐	☐
2	המשקל מַקְטֵל מציין בעיקר מחלות	☐	☐

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
3	חֲבֵרוּת נוצרה מהבסיס חָבֵר בתוספת הצורן ות	☐	☐
4	כל המילים במשקל קַטֶלֶת הן שמות של כלים	☐	☐
5	בשיטת בסיס וצורן לוקחים מילה שלמה ומוסיפים לה סיומת	☐	☐

3 חלק ג' – השלמת מילים

השלימו את המילה החסרה.

1. סַפָּר הוא מי ש _____ (גוזר) שיער

2. השורש של המילה מִגְרָשׁ הוא _____

3. המילה דֻּבּוֹן נוצרה מהבסיס דֹּב בתוספת הצורן _____

4. המשקל של המילה תַּפְרִיט הוא _____

5. מַסְרֵק הוא כלי ל _____

4 חלק ד' – התאמה – מילה למשמעות

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. נַגָּר	___	**א.** כלי
2. מִקְלָט	___	**ב.** תכונה מוחלשת – קצת
3. מַזְלֵג	___	**ג.** מקום
4. שַׁפַּעַת	___	**ד.** בעל מקצוע
5. יְרַקְרַק	___	**ה.** מחלה

5 חלק ה' – הסבר בקצרה

ענו בקצרה.

1. הסבירו במילים שלכם מה ההבדל בין הדרך של שורש ומשקל לבין הדרך של בסיס וצורן

2. כתבו שתי דוגמאות נוספות (לא מהדף) של מילים במשקל קַטָּל לבעלי מקצוע

3. בחרו משקל אחד מהטבלה והסבירו מה המשמעות שלו, עם דוגמה משלכם

6 חלק ו' – כתיבה יצירתית

כתבו תשובה מלאה במשפטים שלמים.

1. כתבו פסקה קצרה המתארת יום בחיי בעל מקצוע, והשתמשו בלפחות שלושה שמות שנוצרו במשקל קַטָּל (למשל נגר, ספר, טבח)

כרטיס יציאה

תנו דוגמה למילה שנוצרה משורש ומשקל, וציינו את השורש

תנו דוגמה למילה שנוצרה מבסיס וצורן, וציינו את הבסיס ואת הצורן

מה ההבדל העיקרי בין שתי הדרכים לבניית שמות?

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀